

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry asiantuntijalausunto lakivaliokunnalle koskien hallituksen esitystä laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyvistä laeista (HE 189/2022 vp)

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyvistä laeista (HE 189/2022 vp)

Yleistä

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry pitää tärkeänä, että sukupuolen vahvistamisen edellytykset lainsäädännössä perustuvat ihmisoikeussopimusten ja ihmisoikeusnormien mukaisiin lähtökohtiin. Nämä ihmisoikeuksien toteutumista painottavat lähtökohdat tarkoittavat mahdollisimman hyvin itsemääräämisoikeutta kunnioittavaa lainsäädäntöä.

NYTKIS kiittää esitystä siitä, että siinä erotetaan sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja vahvistetaan itsemääräämisoikeuden toteutumista tästä näkökulmasta.

Erityisesti kiinnitämme huomiota siihen, että esityksessä sukupuolen vahvistamiseksi täysi-ikäisyysvaatimus on jäämässä voimaan. Lainvalmistelun taustaselvitykset suosittivat ikärajan laskemista ja valtaosa lausunnon antajista oli sitä mieltä, että vaatimus täysi-ikäisyydestä on ongelmallinen lasten oikeuksien toteutumisen kannalta.

NYTKIS ry kiittää valmistelun itsemääräämisoikeutta kunnioittavista tavoitteista, mutta painottaa niiden toteutumiseksi tarvittavan vielä lisävalmistelua lain voimaantulon jälkeen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää nuorten ja lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen ja täysi-ikäisyysvaatimuksen poistamiseen sukupuolen vahvistamisen yhteydessä. Lisäksi NYTKIS ry painottaa itsemääräämisoikeusperustaisuutta ja ihmisoikeusnormien noudattamista valmistelussa koskien hakemusmenettelyä sukupuolen vahvistamiseksi.

NYTKIS pitää valitettavana, että intersukupuolisten lasten kehollisen koskemattomuuden turvaamisesta ovat jätetty tämän esityksen ulkopuolelle.

Sukupuolen vahvistamisen edellytykset (1§)

NYTKIS ry pitää hyvänä, että lakiuudistuksessa erotetaan sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja vahvistetaan itsemääräämisoikeuden toteutumista tästä näkökulmasta. Itsemääräämisoikeus tässä mielessä kuuluu kuitenkin myös alle 18-vuotiaille. Lisäksi lainsäädännön jatkovalmistelussa tulee ottaa huomioon, että edelleen osa sukupuoliristiriitaa kokevista ihmisistä tarvitsee myös lääketieteellistä hoitoa. Heidän hoitopolkunsa ja oikea-aikainen hoitoon pääsy tulee myös tulevaisuudessa turvata.

NYTKIS ry painottaa, että laki toteutuessaan esitetyn kaltaisesti jää Suomi jälkeen muista pohjoismaista ihmisoikeusnormien mukaisesta lainsäädännöstä. Kaikissa muissa pohjoismaissa on hyväksytty sukupuolijuridisen vahvistamisen menettely, joka huomioi alaikäisten oikeudet.

NYTKIS ry kiittää valmistelun onnistumista itsemääräämisoikeuden toteutumisen näkökulmasta sukupuolen vahvistamisen edellytyksistä lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistumisen lainsäädännöstä osalta sekä puolison suostumuksen poistumisen osalta.

Hakemus ja sen käsittely (2§)

Hallituksen esityksessä esitetään hakemusmenettelyä sukupuolen vahvistamiseksi, joka lääketieteellisen prosessin sijaan vaatisi hakijalta oman selvityksen sukupuolestaan. NYTKIS katsoo, että itsemääräämisoikeutta ja ihmisoikeuksia parhaiten kunnioittava lopputulos tulisi olla prosessi, jossa sukupuolen vahvistaminen olisi ilmoitusluontoinen ja mahdollisimman nopea. Itsemääräämisoikeuden paremman toteutumisen lisäksi tämä vähentäisi viranomaistyötä, joka hakemusmenettelyyn väistämättä liittyisi.

NYTKIS ry kannattaa mahdollisimman kevyen itsemääräämisoikeutta kunnioittavan sukupuolen vahvistamisen menettelyn säätämistä.

NYTKIS ry nostaa edelleen esiin huolen DVV:n hakemusmenettelyprosessin yhdenvertaisuudesta. Kysymykset kuten: miten varmistetaan se, että hakemusprosessi on alueellisesti yhdenvertainen, millainen harkintavalta eri viranhaltijoille prosessissa muodostuu ja kuinka yhdenvertainen kohtelu eri viranhaltijoiden harkinnassa säilyy sekä millainen tilanne syntyy, jos hakemusmenettelyn lopputuloksena on hylkäävä päätös, tulee ratkaista.

Ilmoitus puolisolle

NYTKIS huomauttaa, että virallinen tiedoksiantovelvollisuus sukupuolensa korjanneen puolisolle on kaiku vanhasta lainsäädännöstä, jossa puolison suostumusta sukupuolen

korjaamiseksi vaadittiin. Uudessa lainsäädännössä tulisi pyrkiä pois ajatuksesta, jossa sukupuoltaan korjaavan ihmisen puolisolla olisi jonkinlainen rooli prosessissa.

Perussuomalaiset naiset ja KD Naiset eivät ole mukana lausunnossa.

Puolesta,

Silla Kakkola

pääsihteeri

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry